

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Karin Hall

Barnen och demokratin

-En kritisk studie av den svenska rösträttsåldern

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Per Nilsén

Termin: HT 2019

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Syfte	4
1.2 Teori och metod	5
1.3 Disposition	5
1.4 Material	6
2 HISTORISK BAKGRUND	7
2.1 Statens legitimitet	7
2.2 Rösträttsåldern	9
2.3 Den svenska utvecklingen	9
3 DEN SVENSKA RÖSTRÄTTSÅLDERN	10
3.1 Gällande rätt	10
3.2 Vägen till dagens rösträttsålder	11
3.3 Debatten vid ändring av myndighetsåldern och rösträttsåldern	13
3.4 Behandling av rösträtts- och myndighetsåldern sedan 1975	13
3.4.1 Åldersgränsutredningen	14
3.4.1.1 Rapportens syfte	14
3.4.1.2 Rapportens innehåll	14
4 KRITIK AV RÖSTRÄTTSÅLDERN	17
4.1 Kompetenskravet	17
4.2 Kunskapskravet	18
4.3 Erfarenhet	18
4.4 Självständighet	18
4.5 Barnets bästa	19

4.6	Medborgararskapet	19
5	ALTERNATIVA REGLERINGAR AV RÖSTRÄTTSÅLDERN	21
5.1	Graderad rösträttsålder	21
5.2	Ombudsröstning	22
5.3	Ombudsröstning med anspråk	24
6	DISKUSSION OCH SLUTSATSER	26
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	29

Summary

The discussion about who should be able to take part in the democratic process has been relevant since democracy was in its infancy. Which citizens has had full rights has varied depending on the time and place. Limitations has been based on, among other things, sex, income, and age. At the moment, in Sweden, age is the only substantial limitation of the right to vote for swedish citizens. The last increase of the voting age was enacted in the law of 1734. Since then the voting age has continuously been lowered until the current voting age of eighteen years was enacted through 1975's Constitution of Sweden. The current voting age is not unquestionable, therefor it is of intrest which considerations has been made by the legislator in deciding the voting age. The considerations that was made by the legislator is mainly focused on the competence issue. Therefor a discussion about the democratic consequences of the voting age is needed. Every restriction made to the democratic right to vote should be made with due consideration, which can not be said to have been done when deciding the current legislation.

Sammanfattning

Diskussionen om vem som ska få vara en del av den demokratiska beslutsprocessen har varit aktuell sedan demokratins födelse. Vilka medborgare som setts som fullvärdiga har varierat beroende på tid och plats. Begränsningar har, bland annat, gjorts baserat på kön, inkomst och ålder. Idag i Sverige är ålder den enda omfattande begränsningen av rösträtten som finns kvar för svenska medborgare. Den senaste höjningen av rösträttsåldern skedde genom 1734 års lag och rösträttsåldern har sedan dess upprepade gånger sänkts fram tills nuvarande 18-årsgräns stadgades genom 1974 års regeringsform. Dagens åldersgräns är dock inte självklar och vilka avväganden som gjorts vid stadgande av åldersgränsen är av intresse. De hänsyn som tagits vid stadgandet av rösträttsåldern har främst rört kompetensfrågor. Det saknas således en diskussion om de demokratiska konsekvenserna av åldersgränsen. Varje inskränkning i den grundläggande demokratiska rätten att delta i val bör stiftas med tillräcklig tillförsikt, något som inte kan sägas ha uppfyllts vid stiftande av gällande bestämmelser.

Förkortningar

FB	Föräldrabalken
KU	Konstitutionsutskottet
LU	Lagutskottet
Mot	Motion
Prop	Proposition
res	Resolution
RF	Regeringsform
Rskr	Riksdagsskrivelse
SOU	Statens offentliga utredningar

1 Inledning

1974 trädde lag (1974:236) om ändring av föräldrabalken i kraft vilket ändrade den svenska myndighetsåldern från 20 år till 18 år¹. Året efter trädde den nya regeringsformen (1974:152) i kraft vilket ändrade den svenska rösträttsåldern från 19 år till 18 år². Vid införandet av den nya rösträttsåldern framfördes en stark önskan om att myndighetsåldern och rösträttsåldern skulle vara densamma³ varför bestämmelser om myndighetsåldern behandlas i en studie av rösträttsåldern.

Trots att regleringen av rösträttsåldern varit densamma sedan 1975 är det ett ämne som ständigt är aktuellt. Detta eftersom regleringen innebär en begränsning av vilka som har tillträde till att delta i demokratin samtidigt som åldersgränsen kan tyckas vara arbiträr. Varje inskränkning av de demokratiska rättigheterna bör stadgas med stor tillförsikt varför motiven till den gällande rösträttsåldern är av stort intresse.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att utreda om stadgandet av rösträttsåldern föregåtts av tillräcklig utredning av området. Syftet med uppsatsen är inte att ta ställning till hur frågan om ungas tillgång till politiskt inflytande bör lösas. Arbetet tar främst sikte på att utreda hur lagstiftaren motiverat den idag stadgade rösträttsåldern och om lagstiftaren uttömt ämnet i förarbeten.

Frågeställningarna som ska besvaras i studien är således:

- Hur har lagstiftaren motiverat rösträttsåldern?

---

¹ Se rskr. 1974:169; kungörelsen (1974:236) om beslutad ändring av föräldrabalken. Den nya FB trädde ikraft 29 maj 1974.

² Se rskr. 1973:265; rskr. 1974:19; kungörelsen (1974:152) om beslutad ny regeringsform. Den nya RF trädde i kraft den 1 januari 1975.

³ Se SOU 1972:15 s. 125.

- Har lagstiftaren tagit adekvat hänsyn till konsekvenserna av att begränsa ungas rätt att delta i demokratiska beslut vid stadgande av rösträttsåldern?
- Finns det anledning att se över rösträttsåldern och utforska alternativa lösningar som kan ge unga medborgare möjlighet att delta i demokratiska beslut?

1.2 Teori och metod

Följande studie fokuserar på funktionen av, samt bakgrunden och motiven till, dagens reglering av rösträttsåldern. Rättsläget är inte, och har heller sällan varit, oklart. Detta har varit avgörande vid metodvalet. Då det inte råder någon oklarhet om vad som är gällande rätt på området lämpar sig således inte den klassiska rättsdogmatiska metoden för arbetet.

Tyngdpunkten i studien är förändring av och anledningen till förändring av rätten vilket föranleder frågor om hur rätten skapas i relation till samhällsutvecklingen. Detta innebär att frågorna som ska besvaras handlar om rättsregelns funktioner och syfte vilket bör framkomma i motiven i förarbeten. Rättssociologin lämpar sig betydligt bättre för att studera dessa frågor då den är ett verktyg för att utreda rättens ursprung och framväxt samt dess konsekvenser och funktioner.⁴ Rättssociologin som metod innebär ett bredare perspektiv på rätten varför metoden har lett till att både juridiskt och statsvetenskapligt material används i studien.

1.3 Disposition

Först presenteras, i all korthet, teorier gällande statsskickets legitimitet och demokratins grundidéer. Efter detta ges en bakgrund av den svenska rösträttsålderns utveckling i det demokratiska samhällsskicket. Senare presenteras den gällande rätten på rösträttsålderns och myndighetsålderns områden. Vidare redogörs för lagstiftarens behandling av rösträttsåldern sedan den senaste uppdateringen av lagstiftningen på området. Därefter

---

⁴ Se Hydén (2014), s. 228.

presenteras den kritik som framförts gällande rösträttsåldern. Efter detta presenteras alternativa sätt att reglera ungas inflytande i politiken i en vidare mening, det vill säga förslag som lyfts i samhällsdebatten och forskningssfären i flera länder. Avslutningsvis förs en diskussion om resultaten från de tidigare avsnitten och slutsatserna av arbetet presenteras.

1.4 Material

I studien av den svenska rösträttsåldern har statsvetenskapliga källor varit av central betydelse då det finns en begränsad mängd rättsvetenskaplig litteratur på rösträttsålderns område. Ludvig Beckmans statsvetenskapliga litteratur på området har varit vägledande. De mest omfattande källorna till arbetet har dock varit riksdagens och regeringens bearbetning av ämnet vilket inkluderar protokoll från riksdagen, betänkanden, statliga utredningar och propositioner.

2 Historisk bakgrund

Följande kapitel kommer först att ge en överblick över teorin om samhällskontraktet genom vilken statsmakten i en liberal demokrati kan härleda sin legitimitet. Denna del kommer avhandla rättsfilosofiska utgångspunkter vad gäller statens legitimitet samt vilken påverkan de haft på det svenska statsskicket. Andra delen kommer behandla rösträttsåldern, först i en allmän del och sedan i en svensk del.

2.1 Statens legitimitet

John Locke menar att alla människor i naturtillståndet har rätt att upprätthålla det han anser vara den naturliga lagen. Lockes exempel på sådan lag innefattar brott mot en människas egendom eller person. Det framställs närmst som att varje människa i naturtillståndet får försvara sig själv och sin egendom. Locke påpekar att problemet med detta är att varje person blir domare i sitt eget fall; resultatet blir således partiskt och färgat av hämndbegär. Locke menar att detta innebär att straffen kommer vara för långtgående vilket leder till förvirring och orolighet.⁵ Istället för att leva i ett sådant tillstånd kan människor ge upp sin rätt att verkställa den naturliga lagen till förmån för en gemensam politisk makt. Locke betonar att det då är viktigt att avgränsa vilka som ingår i den gemensamma organisationen, det allmänna. Dessa personer förenas i en organisation och blir ett folk under en gemensam suverän.⁶ Locke menar att modellen bygger på samtycke⁷.

Lockes teorier ligger till grund för den liberala demokratin. I en modern kontext har Lockes princip om samtycke getts en vidare mening i form av rätten till deltagande i demokratin. En av demokratins grundidéer är att den som är underställd ett kollektivt beslut också ska ha möjlighet att delta i beslutsprocessen. Varje person som är förpliktigad att följa statsmaktens

---

⁵ Se Locke (1960) s. 11 ff.

⁶ Se Locke (1960) s. 71 ff.

⁷ Se Locke (1960) s. 81.

beslut och lagar ska ha rätt att påverka besluten och lagarna genom deltagande i den demokratiska beslutsprocessen, bland annat genom utövande av rösträtt, denna idé kallas inklusionsprincipen. Grundläggande för en demokrati är även kompetensprincipen vilken fungerar som en motvikt till inklusionsprincipen. Kompetensprincipen innebär att endast den som har kompetens nog att bedöma vad som står i hans eget intresse bör kunna delta i demokratiska beslutsprocesser.⁸ Förståelsen av den moderna demokratin bygger således på både inklusionsprincipen och kompetensprincipen som i sin tur påverkar synen på statens legitimitet. Utan en lämplig avvägning finns risken att medborgare slutar se staten som legitim, det vill säga om demokratin är överinkluderande, till exempel genom att ge rösträtt till mycket små barn, eller underinkluderande, till exempel genom att endast ge rösträtt till universitetsutbildade. Att mycket små barn ges rösträtt bryter mot kompetensprincipen eftersom små barn inte anses ha kompetens nog att ta ett informerat beslut i ett val. Om individer som inte uppfattas ha kompetens nog att ta ett informerat beslut ges rösträtt innebär det att valresultatet kan ses som slumpmässigt. Att utesluta alla som inte har universitetsutbildning bryter istället mot inklusionsprincipen då det innebär att många som anses ha kompetens nog att ta ett informerat beslut i ett val inte inkluderas varpå valresultatet kan ses som mindre legitimt då bara en mindre del av befolkningen är representerade i den församling som ska ta beslut som alla i befolkningen måste följa. Risken med brotten mot inklusionsprincipen och kompetensprincipen är alltså att det kan skada förtroendet för staten som institution vilket försvårar samlevnaden då det kan föranleda att medborgare slutar efterleva demokratiska beslut.

I en modern svensk kontext lyser inklusionsprincipen igenom i regeringsformens första paragraf som stadgar att all offentlig makt utgår från folket. Vidare stadgas att det svenska folkstyret bygger på fri åsiktsbildning samt allmän och lika rösträtt. Inskränkningar av rösträtten, däribland rösträttsåldern, visar istället på ett genomslag av

---

⁸ Se Beckman (2019) s. 81.

kompetensprincipen. Varje sådan begränsning av inklusionsprincipen aktualiserar grundläggande frågor om den svenska demokratis legitimitet.

2.2 Rösträttsåldern

Barn och ungas rättshandlingsförmåga har begränsats i olika utsträckning åtminstone sedan romarriket. I romersk rätt sammanföll myndighetsåldern med pubertetsåldern vilket innebar en myndighetsålder på 14 år för män och 12 år för kvinnor. I den äldre nordiska rätten var myndighetsåldern 15 år. Före en person nått myndighetsåldern har rättshandlingsförmågan på olika sätt utvidgats vid olika åldrar vilket inneburit att unga före myndighet vid olika tillfällen i historien haft viss civil rättshandlingsförmåga, kunnat gifta sig eller varit så kallat straffmyndiga.⁹ Då förmögenhetsintressena ökade i samhället tenderade omyndigheten att följa med längre upp i åldrarna. Inom den romerska rätten begränsades rättshandlingsförmågan fram till dess att 25 års ålder uppnåts.¹⁰

2.3 Den svenska utvecklingen

I Sverige höjdes myndighetsåldern inte längre än till 21 års ålder. I och med 1734 års lag begränsades dock myndigas rättshandlingsförmåga med hjälp av åldersgränser, vilket undergrävde myndighetens betydelse. Bland annat infördes en politisk myndighetsålder vilket innebar att en medborgare först vid 35 års ålder var valbar till första kammaren, vid 25 års ålder var valbar till andra kammaren och vid 24 års ålder var valbar till kommun- eller stadsfullmäktige.¹¹ 21-åringars myndighet var således begränsad även i Sverige genom 1734-års lag.

---

⁹ Se Svensk uppslagsbok (1965), 20:onde bandet, s. 595 f. under Myndighetsålder.

¹⁰ Se Nordisk familjebok (1913), 19:onde bandet, s. 42 f. under Myndighetsålder.

¹¹ Se Nordisk familjebok (1913), 19:onde bandet, s. 42 f. under Myndighetsålder.

3 Den svenska rösträttsåldern

I följande kapitel kommer det först att redogöras för gällande myndighetsålder och rösträttsålder. Efter det följer en redogörelse för de steg som ledde fram till den gällande regleringen samt motiven till gällande rätt. Sedan följer ett urval av åsikterna som framfördes i debatten som föregick stiftandet av de gällande bestämmelserna på området. Sist i kapitlet berörs förslag till ändringar av den gällande rösträtten som kommit sedan den trädde i kraft 1975.

3.1 Gällande rätt

Den senaste ändringen av rösträttsåldern stadgades i 1974 års RF. Lagstiftningen föregicks av att en författningsutredning tillsattes 1954 vilken resulterade i fyra statliga utredningar¹². Någon lagstiftning kom dock aldrig till stånd. Istället tillsattes grundlagsberedningen 1966 vilket resulterade i en utredning 1967¹³, vilket i sin tur ledde till en partiell författningsreform¹⁴. Grundlagsberedningen kom med sitt slutbetänkande 1972¹⁵ vilket ledde till att en ny regeringsform antogs¹⁶. Genom den nya regeringsformen sattes alltså rösträttsåldern till 18 år.

Myndighetsåldern ändrades i nära anslutning då det betonades i förarbeten till 1974 års regeringsform att det är önskvärt att rösträtt och myndighet sätts till samma ålder¹⁷. Att detta betonades i förarbeten till den nya regeringsformen nämns av Lagutskottet i förarbetet till ändringen av föräldrabalken. Lagutskottet menar att detta är en av anledningarna till att förslag om sänkt myndighetsålder borde antas. Lagutskottet betonar också

---

¹² Se SOU 1963:16-19, s. 5.

¹³ Se SOU 1967:26, s. 7.

¹⁴ Se rskr. 1969:56; kungörelsen (1969:22-26) om beslutade ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen. Ändringarna trädde ikraft 1 januari 1971.

¹⁵ Se SOU 1972:15, s. 3.

¹⁶ Se rskr. 1973:265; rskr. 1974:19; kungörelsen (1974:152) om beslutad ny regeringsform. Den nya RF trädde i kraft den 1 januari 1975.

¹⁷ Se SOU 1972:15, s. 125.

att det finns ett naturligt samband mellan rösträttsåldern och myndighetsålder.¹⁸ Någon ytterligare förklaring av sambandet ges dock inte.

Sammankopplingen av rösträtten och myndigheten har sin grund i uppfattningen om att en person som inte kan anses ha kapacitet att utöva full civilrättslig handlingsförmåga inte heller kan anses ha kapacitet att utöva politisk rösträtt¹⁹. Resonemanget förutsätter att den politiska rösträtten och full civilrättslig handlingsförmåga kräver liknande eller likvärdiga kompetenser för att utövas. Var denna slutsats härstammar ifrån redovisas inte i arbetet.

3.2 Vägen till dagens rösträttsålder

I förarbetet till regeringsformen anges att syftet för sänkningen av rösträttsålderns var att åstadkomma ett vidgande av demokratin genom att öka andelen röstberättigade och stimulera ungdomens politiska intresse. Ungdomar uppges ha förutsättning att utöva sin rösträtt även före 19 års ålder (den gällande rösträttsåldern vid tiden för utredningen) på grund av förbättrad skolundervisning i samhällsvetenskap, massmedias informationsverksamhet och föreningsverksamhet. Dessutom är 18 år, vid tiden för utredningen, gränsen för en rad andra medborgerliga rättigheter och skyldigheter, så som värnplikten. Utöver detta är den civilrättsliga handlingsförmågan omfattande vid 18 års ålder. Allt detta menar utredningen talar för en sänkning av rösträttsåldern.²⁰

Även i förarbete till ändringen av föräldrabalken betonar beredningen att flera medborgerliga rättigheter och skyldigheter inträder vid 18 års ålder samt att den civilrättsliga handlingsförmågan är så omfattande vid 18 års ålder att myndigheten i praktiken inträder vid denna ålder. I förslaget understrykes det särskilt att det inte finns någon anledning att närmare beröra ungdomars sociala mognad i relation till myndighetsålder då det är

---

¹⁸ Se LU 1974:12, s. 21.

¹⁹ Se prop 1974:44, s. 60.

²⁰ Se SOU 1972:15, s. 124 ff.

svårt att ställa upp objektiva kriterier för en bedömning av mognadsgraden. Istället för att betona ungas lämplighet och kompetens understryks att beslutet bör tas baserat på verkningarna som myndigheten för med sig i form av behörighet.²¹

Vid tiden för utredningen av den svenska myndighetsåldern hade frågan även behandlats i Europarådet, vilket uppmärksammades av den svenska lagstiftaren²². Europarådet behandlade myndighetsåldern då det på 70-talet skett en gradvis förändring av myndighetsåldern i Västeuropa. Det hade tidigare funnits en stor enighet då myndighetsåldern varit 21 år i majoriteten av medlemsstaterna. På 70-talet hade situationen kommit att se annorlunda ut då flera medlemsstater haft lagförslag om en sänkt myndighetsålder och flera medlemsstater hade sänkt myndighetsåldern från 21 år till 20 eller 18 år. Detta föranledde att Europarådet behandlade myndighetsåldern i syfte att åstadkomma en större enighet i Europa. Europarådet menade att unga på 70-talet hade en större intellektuell frihet än tidigare generationer. Rådet tog även hänsyn till att många under 21 hade en egen inkomst, gifte sig och tog hand om ett hushåll. Rådet menade att detta innebar att unga redan hade en så omfattande civilrättslig handlingsförmåga att en sänkning av myndighetsåldern inte hade inneburit några större förändringar.²³

Rådet menar också att utbildningen som unga får genom den långa skolplikten samt mängden information som finns tillgänglig för unga gör det möjligt för unga att möta livets utmaningar vid en tidigare ålder. Rådet menar att det förvisso finns ett behov av att skydda unga som verkar inom det ekonomiska systemet men att detta har fått mindre betydelse då skyddet för alla människor som verkar inom den ekonomiska sfären ökat.

Europarådet rekommenderade en sänkning av myndighetsåldern till 18 års ålder. Rådet förespråkade sänkningen av myndighetsåldern i hopp om att det skulle leda till att unga utvecklar en utökad känsla av ansvar.²⁴

---

²¹ Se prop. 1974:44, s. 60 f.

²² Se prop. 1974:44, s. 59.

²³ Se Explanatory Memorandum res (72)29, s. 7 ff.

²⁴ Se res (72) 29, s. 81.

3.3 Debatten vid ändring av myndighetsåldern och rösträttsåldern

Sammankopplingen av rösträttsåldern och myndighetsåldern är inte ostridigt. Med anledning av propositionen om sänkt myndighetsålder anför riksdagsledamot fru Troedsson att ungdomars ökade medvetenhet och mognad gällande politik kan motivera ändring av rösträttsåldern men att detta inte behöver medföra den mognad som krävs för att handha ekonomiska ting eller den insikt som krävs för en förståelse av de ekonomiska konsekvenserna av rättshandlingar och som skulle motivera att unga inte längre stod under vårdnadshavares inseende. Ytterligare menar Troedsson att det finns en risk att unga på grund av oförståelse ingår oförmånliga avtal varför propositionen bör avstyrkas i den del den rör myndighetsålder. Vidare för Troedsson resonemang om att den sänkta myndighetsåldern i kombination med att längre skolgång blir vanligare skulle leda till en olycklig situation där unga är beroende av sina föräldrar för försörjning trots sin myndighet. Dessutom menar motionären att en sänkt myndighetsålder riskerar att i förlängningen leda till att barn-och ungdomsvården begränsas till att omfatta omyndiga vilket enligt Troedsson vore olyckligt då barn i övre tonåren inte alltid kan överblicka konsekvenserna av sitt handlande.²⁵ Detta är dock den fulla utsträckningen av diskussionen som fördes om rösträttsåldern vid införandet av den nya regeringsformen. Det är rimligt att anta att frågan överskuggades av övriga grundlagsreformer.

3.4 Behandling av rösträtts- och myndighetsåldern sedan 1975

Att myndighetsåldern och rösträttsåldern inte ändrats sedan 1974 respektive 1975 betyder inte att debatten om ungas inflytande har ebbat ut. De senaste

---

²⁵ Se mot. 1974:1622 s. 9 f.

45 åren har frågan behandlats regelbundet, dels i debattforum, dels på riksdagsnivå.

3.4.1 Åldersgränsutredningen

En av de mest omfattande utredningarna som gjorts av lagstiftaren sedan 1975 gällande de åldersgränser som finns för unga gick under namnet Åldersgränsutredningen och kom med en rapport 1996²⁶. I rapporten fördes omfattande resonemang om för- och nackdelarna av en lägre rösträttsålder. Utredningsgruppen valde dock att begränsa förslaget om sänkt rösträttsålder till att gälla kommunalval men betonade också att de i grunden inte ser att riksdagsval och kommunalval skulle kräva skilda kompetenser²⁷ varför rapportens resonemang likväl kan tillämpas på rösträttsålder generellt.

3.4.1.1 Rapportens syfte

Rapporten konstaterar att den civila och politiska myndighetsåldern sänkts samtidigt som den sociala myndighetsåldern haft en motsatt utveckling. Påståendet grundar sig i att åldersgränser på familje-, utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken höjts. Detta innebär att den naturliga kronologin från barndom till ungdom till vuxen inte upprätthålls. Utredningsgruppen strävar således efter att harmonisera åldersgränserna för att åstadkomma en enhetlig linje från barn till vuxen.²⁸

3.4.1.2 Rapportens innehåll

I rapporten förespråkas en kommunal rösträttsålder på 16 år med hänvisning till en önskan om att öka det medborgerliga inflytandet, vilket främst utövas genom allmänna val, för unga. Varför just en 16 års gräns har föreslagits förklaras med att 16 åringar redan har en viss civil rättshandlingsförmåga samt att det är vid denna ålder som skolplikten upphör, något som utredningen menar visar på att unga vid denna ålder har en förmåga att handla självständigt från vårdnadshavare. Fördelarna som en sådan sänkning av rösträttsåldern kan föra med sig uppges vara att politiker tar större hänsyn

---

²⁶ Se SOU 1996:111, s. 3.

²⁷ Se SOU 1996:111, s. 323.

²⁸ Se SOU 1996:111, s. 303.

till ungas önskemål och behov vilket enligt utredningsgruppen kan anses mer demokratiskt. Utöver detta menar utredningen att unga riskerar att bli passiva och likgiltiga inför politiken om de saknar inflytande.²⁹

Nackdelen med en sänkning uppges istället vara att unga väljare skulle vara oförmögna att ta ett självständigt beslut då de är oseriösa, lättpåverkade, okunniga och egoistiska. Vidare har synpunkter om att ungas värdestruktur skulle skilja sig från vuxnas förts fram i utredningen. Detta anses kunna visa på en olämplighet i att sänka rösträttsåldern. Utredningens slutsats på denna punkt är att empirisk forskning visar att ungas värdestruktur i viss mån skiljer sig från vuxnas men att denna skillnad snarare talar för att unga ska ges möjlighet att komma till tals i politiken. I utredningen framgår det att ungdomar i större utsträckning än äldre är trendkänsliga vilket innebär att en sänkt rösträttsålder skulle öka andelen trendkänsliga väljare. Utredningen för fram olika hypoteser kring varför unga är mer trendkänsliga. Det kan antingen förklaras genom att unga är mer lättpåverkade och lättlurade eller också genom att de saknar ideologisk styrning från partierna, vilket innebär en större självständighet och obundenhet. Utredningen betonar att trendkänsligheten även skulle kunna bero på att unga inte har samma anledning att bilda sig en fullständig uppfattning i politiska frågor då de inte har rösträtt. Oavsett vilken förklaringsmodell som används anser utredningsgruppen inte att den större trendkänsligheten skulle utgöra ett hinder för en sänkning av rösträttsåldern.³⁰

En annan del av utredningens problembeskrivning handlar om intressekonflikten mellan yngre och äldre samhällsmedborgare. Här tar utredningen avstamp i det faktum att det vid tiden för utredningen finns stöd och åtgärder inom arbetsmarknadspolitik som inte är tillgängliga för de som är under 20 år gamla. Unga behandlas alltså oförmånligt i detta avseende, något som kopplas samman med en demografi som är i förändring då andelen äldre i befolkningen ökar. Slutsatsen blir att en

---

²⁹ Se SOU 1996:111, s. 327 f.

³⁰ Se SOU 1996:111, s. 328 ff.

sänkning av rösträttsåldern kan fungera som ett medel för balans vilket ger demokratin legitimitet.³¹

---

³¹ Se SOU 1996:111, s. 331.

4 Kritik av rösträttsåldern

Kritiken mot rösträttsåldern baseras oftast på att åldersgränsen är en dålig ställföreträdare för politisk mogenhet. Politisk mogenhet har i den här studien delats upp i tre delar: kompetens, kunskap och självständighet då dessa aspekter av politisk mogenhet frekvent förekommer i kritiken. Kritikerna menar att begränsningar av rösträtten för medborgare ska hållas till ett minimum, det vill säga att inklusionsprincipen inskränks i så låg grad som möjligt, och att moderna åldersgränser på omkring 20 år är onödigt ingripande. Denna slutsats nås på olika sätt och ett urval av argumenten presenteras nedan. Argumenten har framförts i olika kontexter och på olika platser men är aktuella idag i Sverige då den mesta av kritiken som lyfts mot rösträttsålder är av principiell karaktär vilket innebär att de inte bara är relevanta i vissa statsskick. Den kritik som är specifik för en viss åldersgräns har framförts i system med en rösträttsålder som är jämförbar med den svenska, i den här studien anses åldersgränser från och med 16 år till och med 20 år som jämförbara med den svenska.

4.1 Kompetenskravet

Försvaren av rösträttsåldern rättfärdigar ofta detta med att barn och unga inte har en tillräcklig förståelse av det politiska systemet och konsekvenserna av politiska beslut. Deras röst skulle således som bäst vara slumpmässig och bör därför inskränkas med hänvisning till kompetensprincipen. Resonemanget anses av kritiker bristfälligt då övriga samhällsmedborgare inte utsätts för några kompetenskrav. Om en viss kompetensnivå är essentiell för rösträtt så skulle det finnas kompetenskrav för vuxna vilket i sin tur torde innebära en begränsning av rösträtten för personer med mentala funktionsnedsättningar, lågt IQ eller ålderssjukdomar så som demens.³² Några sådana krav finns dock inte i Sverige idag.

---

³² Se Wall (2014), s. 110.

Kritikern av rösträttsåldern kan således angripa regleringen med anledning av att den är inkonsekvent.

4.2 Kunskapskravet

Försvaren av rösträttsåldern hävdar även att barn och unga inte haft tillräcklig tid för att lära sig om det politiska systemet, partierna eller ideologier. Bristen på sakkunskap kan anses innebära att det är omöjligt att ta ett informerat beslut vilket i förlängningen innebär att barn och unga inte kan tillvarata sina egna intressen. Kritikern av rösträttsåldern kan invända med samma resonemang som ovan, nämligen att vuxna inte utsätts för några sådana kunskapskrav och att inskränkningen av inklusionsprincipen således är oförsvarbar.³³

4.3 Erfarenhet

Precis som med bristen på erhållen kunskap så kan barn och unga anses brista i sin levda erfarenhet. De har inte upplevt samma mängd situationer och har därav inte förvärvat lika stor förmåga att förstå komplexa situationer. Detta kan av kritikern till rösträttsåldern bemötas med att ingen samhällsmedborgare har levd erfarenhet av samtliga politiska sakfrågor. Syftet med rösträtt kan sägas vara att utnyttja den samlade kunskapen som kommer av den levda erfarenheten inte att varje röstberättigad ska ha förvärvat all kunskap genom levd erfarenhet.³⁴ Även här menar alltså kritikern att inskränkningen av inklusionsprincipen är alltför omfattande.

4.4 Självständighet

Försvaren av rösträttsåldern menar att barn och unga inte är tillräcklig självständiga för att utöva sin rösträtt utan otillbörlig påverkan av andra. Resonemanget vilar på att barn och unga är beroende av familjen och samhällsinstitutioner finansiellt, känslomässigt och för utbildning. Kritikern

---

³³ Se Wall (2014), s. 112.

³⁴ Se Wall (2014), s. 112.

av rösträttsåldern avfärdar detta med hänvisning till att alla samhällsmedborgare är mer eller mindre beroende av varandra. Vidare menar kritikern att det är viktigt att skilja på självständighet i den privata och den offentliga sfären.³⁵

4.5 Barnets bästa

Vad som också ofta nämns till försvar för rösträttsåldern är att vuxna bättre kan tillvara ta barns och ungas långsiktiga intressen i den politiska sfären. Argumentet grundar sig i en tanke om att barn skulle använda sin rösträtt för att stödja politiker som lovar kortare skoldagar, lägre åldersgränser för att köra bil och dylikt. Argumentet tycks dock förbise det faktum att vuxna kontinuerligt använder sin rösträtt för att stödja politik som inte gynnar de själva. Att begränsa barns rösträtt på denna grund tycks vara elitistiskt och inkonsekvent.³⁶ Ytterligare kan kritikern av rösträttsåldern invända mot att vuxna har bättre insikt om barnets bästa än barnet själv har. Istället kan det argumenteras för att varje person har bäst möjlighet att tillvarata sina egna intressen då det bara är personen själv som vet ”var skon klämmer”. Denna tanke formulerades på följande sätt av Hjalmar Branting:

”De rösträttsegande känna icke hur och hvar skon trycker de andra; därför äro de öfvertygade om sitt eget regementes förträfflighet och förklara då helt naivt, att deras fortsatta diktatur skulle vara oundgänglig för ”statens bästa”. ”³⁷

4.6 Medborgarskapet

Ett argument mot inskränkningen av rösträtten för barn och unga skiljer sig i någon mån från de övriga. Argument om kompetens, kunskap, erfarenhet, självständighet och barnets bästa utgår alla ifrån att det är nödvändigt att alla röstberättigade också är politiskt mogna nog att ta ett informerat beslut. En

---

³⁵ Se Wall (2014), s. 113.

³⁶ Se Wall (2014), s. 114.

³⁷ Se KU (1902:6), s. 57.

annan syn på barn och ungas rätt att delta i demokratiska beslut är att rösträtten är en absolut medborgerlig rättighet och att denna aldrig ska inskränkas oavsett om medborgaren ifråga kan tillvarata sina intressen³⁸.

---

³⁸ Se Wall (2014), s. 147.

5 Alternativa regleringar av rösträttsåldern

Det är möjligt för försvararen av rösträttsåldern att erkänna argumenten i det tidigare kapitlet utan att för den sakens skull förkasta rösträttsåldern. Även med den kritiken som finns kan rösträttsåldern ses som det bästa sättet att upprätthålla demokratin. För att utvärdera det rådande systemet krävs det gångbara alternativ. I detta kapitel redogörs för några av de alternativen som är mest gångbara i en svensk kontext.

I Sverige har diskussioner om barn och ungas rösträttsålder centerats kring vilken ålder som är lämplig snarare än förslag på andra sätt att reglera barn och ungas rösträtt än genom en fast åldersgräns. Då barn och ungas rösträttsålder behandlats i begränsad mån i Sverige har förslag om alternativa regleringar inte utarbetats för en svensk kontext. De mest genomarbetade alternativa lösningarna presenteras av statsvetare utomlands. I detta kapitel presenteras förslag som är utformade av amerikanska och tyska forskare. Förslagen är dock inte utarbetade med sådan detaljrikedom att de endast kan användas i stater med samma konstitutionella rättsregler. Eftersom förslagen inte är detaljrika kan de tillämpas på varje stat med en rösträttsålder varför förslagen är aktuellt i en svensk kontext såväl som i en amerikansk eller tysk. I de fall förslagen innehållit inslag som är beroende av ett visst valsysteem har detta berörts vidare nedan.

5.1 Graderad rösträttsålder

Då egenskaperna som brukar anses krävas för att det ska vara lämpligt för en medborgare att rösta är graderade förekommer förslag om att rösträtten bör förvärfvas över tid. Trots att egenskaper som självständighet, kompetens och kunskap förvärfvas över tid är rösträttsåldern idag satt så att den representerar en ålder då de flesta förvärvat tillräckligt av dessa egenskaper för att delta i demokratin som fullvärdiga medborgare. Ett alternativ till

detta system är att låta rätten till deltagande i demokratin öka gradvis under uppväxten. En 12 åring hade kunnat ha en sjundedels röst, en 13 åring två sjundedelar och så vidare. Detta skulle innebära att en hel röst uppnås först vid 18 års ålder samtidigt som unga tillåts delta i det demokratiska systemet. Fördelarna med ett sådant systemet är att medborgarens kompetens utvecklas i symbios med dennes rösträtt. Det torde också kunna stimulera ungas utveckling av de egenskaper som behövs för att ta informerade, självständiga beslut då rösträtten blir ett incitament för att utbilda sig själv i politiska frågor. Samtidigt som unga tillåts delta och utvecklas så minimeras den potentiella skadan av att unga använder sin rösträtt lättvindigt då deras rösträtt inte är hel.³⁹

Detta lösningsförslag har dock bara en potential att minska den intergenerationella orättvisan genom att vidga demokratin. Förslaget kan kritiserars på precis samma grunder som gällande rösträttsålder då det fortfarande innehåller förhållandevis godtyckliga åldersgränser. Graderad rösträttsålder innebär fortsatt att ålder används som ställföreträdare för kompetens och mognad vilket oundvikligen leder till både över- och underinklusion, det vill säga en del som inte har kompetens nog kommer att få rösträtt och en del som har tillräcklig kompetens kommer att uteslutas från att rösta. Medborgare med samma kompetens kommer tilldelas olika grad av rösträtt och medborgare med olika kompetens kan komma att tilldelas samma grad av rösträtt då åldern på individnivå inte är avgörande för kompetens eller mognad.⁴⁰

5.2 Ombudsröstning

I det fall slutsatsen som nås är att barn och unga inte kan förvalta rösträtten aktualiseras ombudsröstning som en lösning på intergenerationell orättvisa. Då barn och unga onekligen har intressen som i någon mån särskiljer sig från den övriga befolkningen innebär deras brist på rösträtt en obalans i

---

³⁹ Se Rehfeld (2011), s. 156 f.

⁴⁰ Se Beckman (2019), s. 102.

demokratin då genomsnittsåldern för valdeltagare är betydligt högre än den för genomsnittsåldern på en medborgare⁴¹. Ombudsröstning bygger på idén om att ett barn har samma rätt som en vuxen även om barnet behöver hjälp att tillvarata denna rätt under ett antal år. Rösträtten utövas således av ett eller flera ombud, förslagsvis målsman eller målsmän.⁴² Det är viktigt att poängtera att ombudsröstning bara kan lösa den intergenerationella orättvisan; kritiken gällande åldersgränsens godtycklighet kvarstår då ombudsröstningen bibehåller en rösträttsålder då en medborgare får rätt att förvalta sin egen röst.

Ombudsröstning kan vara ett steg mot ökad intergenerationell rättvisa men det finns problem som måste hanteras för att ett sådant reformförslag över huvud taget ska kunna utvärderas. Vid utformningen av ett ombudssystem behöver det beaktas vem eller vilka som ska förvalta barnets röst och om dessa kan förutsättas vara bra förvaltare för barnets intresse. Det ligger närmst till hands att förvaltaren av ett barns rösträtt skall vara målsman, i normalfallet föräldrarna. Rösten kan således delas mellan föräldrarna, det vill säga i en familj med två föräldrar får vardera lägga en halv röst för varje barn. I det fall ett barn bara har en förälder får denna förvalta hela barnets röst.⁴³

Det finns dock flera stora problem med ombudsröstning. Först och främst är ombudsröstning endast meningsfullt om det i praktiken skulle leda till att barns intressen representeras. Det är mycket möjligt att ombudsröstning snarare skulle leda till att föräldrar använder sina barns rösträtt för att lägga ytterligare röster på de parti som de själva redan röstar på. En följdfråga till detta är om föräldrar har särintressen som föranleder att de röstar på ett annat sätt än övriga befolkningen. Risken är i detta fall att ombudsröstning leder till en obalans där föräldrars intressen får oproportionerligt stort inflytande över politiken. Dessa frågor är svåra att svara på i dagsläget då det inte finns någon empiri att förlita sig på. Det finns förslag på hur en

---

⁴¹ Se Wolf (2015), s. 363.

⁴² Se Wolf (2015), s. 365.

⁴³ Se Wolf (2015), s. 366.

sådan empirisk undersökning bör utformas. Detta kommer inte gå igenom i någon större detalj men de huvudsakliga frågorna som behöver besvaras är: Skiljer sig föräldrars inställning till politiska förslag från övriga befolkningens generellt? Kommer ombudsröstningen markant förskjuta valresultaten till höger eller vänster? Kommer föräldrar använda sina barns rösträtt på ett sätt som i praktiken är skiljt från hur de använder sin egen?⁴⁴

Även om empiriska studier skulle visa att föräldrar generellt skulle förvalta sina barns rösträtt på ett sådant sätt att det i väsentlig mån skiljer sig från hur de använder sin egen röst så finns det en problematik i hur gemene man skulle uppleva att föräldrar använde denna röst. Ombudsröstningen kan upplevas som ett avsteg från principen ”en person, en röst” vilket riskerar att rubba förtroendet för demokratins legitimitet. Om vissa medborgare tillåts placera mer än en röst riskerar den demokratiska beslutsmetoden att framstå som orättvis varpå förtroendet för demokratin minskar.⁴⁵ Först efter noggranna studier av vad konsekvenserna av ombudsröstning troligen skulle bli kan förslag om ombudsröstning utvärderas.

5.3 Ombudsröstning med anspråk

Det finns även förslag som integrerar idéerna om att unga får rösträtt i form av ett ombud som tillvaratar denna rätt och att unga i en tidigare ålder ska få tillträde till att aktivt delta i demokratiska beslut. Förslaget bygger på att ett barn från dess födelse har rösträtt men att rösträtten förvaltas av föräldrar, på sättet som beskrivits ovan, fram till dess att barnet visat att det är kompetent nog att utöva rösträtten på egen hand. Barnet hade i detta system kunnat visa sin kompetens genom att göra anspråk på sin rösträtt genom att registrera sig för att rösta.⁴⁶ Förslaget är utformat i en amerikansk kontext och skulle i Sverige innebära att det även behöver utformas en rutin för registrering för att rösta. Poängen med ett sådant system är att ha ett kompetenstest för rösträtten för barn och unga men att detta kompetenstest

---

⁴⁴ Se Wolf (2015), s. 367 ff.

⁴⁵ Se Beckman (2019), s. 107.

⁴⁶ Se Wall (2014), s. 118.

ska ha en karaktär som gör det svårt att manipulera. Att använda registreringen för att rösta som ett kompetenstest i sig är lämpligt då registreringen och utövandet av rösträtten kräver liknande kapaciteter, nämligen förmågan att ta ett politiskt beslut, kunskap om politiska processer och förmåga att agera självständigt. Registreringen sätter upp ett hinder för att bebisar och mycket små barn röstar samtidigt som det tillåter unga att göra anspråk på sin röst vid olika ålder beroende av deras erfarenhet, situation och intresse för politik.⁴⁷

Flera problem kvarstår dock med detta förslag. För det första finns det alltid en risk med att villkora demokratiska rättigheter på ett sätt som innefattar en bedömning av en individs kompetens. Då det inte finns ett entydigt test för politisk mognad och kompetens riskerar ett kompetenstest att bli lika godtyckligt som en åldersgräns⁴⁸, vilket i längden leder till samma problem med över- och underinkludering. För det andra innebär ett ombudssystem med anspråk att en åldersgräns bibehålls och att det vid denna åldersgräns inte längre krävs att medborgaren gör anspråk på sin rösträtt, det vill säga registrerar sig för att rösta. Alternativt skulle det innebära införande av ett kompetenstest för alla då medborgare i alla åldrar måste registrera sig för att rösta. I fallet att alla måste registrera sig bör detta inte innebära att föräldrar kan fortsätta att agera ombud då ett barn nått 18 års ålder utan det bör innebära att medborgare som inte registrerar sig för att rösta inte erhåller rösträtt i ett val. Det andra alternativet är att en medborgare vid 18 års ålder automatiskt får rösträtt och då kvarstår skillnaden mellan kraven som ställs för att erhålla rösträtt vad gäller barn och unga jämfört med vuxna. Barn har i detta fall fortsatt ett ökat krav på att visa sin kompetens genom att registrera sig för att rösta medan vuxna får rösträtten automatiskt. Inte heller detta system är helt rättvist mot unga då vuxna med lägre kompetens kan tillåtas rösta. Denna orättvisa torde främst aktualiseras i relation till vuxna med mentala funktionsnedsättningar som i ett anspråkssystem inte har samma kompetenskrav som barn och unga.

---

⁴⁷ Se Wall (2014), s. 119.

⁴⁸ Se Beckman (2019), s. 102 f.

6 Diskussion och slutsatser

Vid införandet av den gällande rösträttsåldern resonerade lagstiftaren endast kring vid vilken ålder barn och unga kan anses ha uppnått tillräcklig politisk mognad för att erhålla rösträtt. Flera avväganden gjordes, bland annat menade lagstiftaren att den förbättrade skolgången och den ökande informationsverksamheten från massmedia gav skäl för en sänkt rösträttsålder. Båda dessa hänsyn rör ungas kompetensnivå. I förarbetet till 1974 års RF tas även hänsyn till att medborgare redan vid 18 års ålder har omfattande civilrättslig handlingsförmåga samt värnplikt. Även detta kan antas vara ett kompetensargument då det troligen används för att visa på ungas kompetens på jämförbara områden. Argumentet kan dock även vara baserat på principiella tankar om rättvisa, då 18-åringar har skyldigheter inför staten i form av värnplikt så kan de anses ha rätt att kräva att tilldelas rättigheter i form av att delta i demokratin.

I förarbete till FB menar beredningen istället att det inte finns någon mening med att utvärdera barn och ungas sociala mognad och lämplighet ytterligare då det inte finns några objektiva kriterier för att bedöma detta. Istället har beredningen en mycket instrumentell syn på frågan. De menar att unga redan har en så omfattande civilrättslig handlingsförmåga att myndighet i praktiken redan uppnås vid 18 års ålder. Därigenom undviker beredningen de teoretiska och principiella frågor som uppstår vid sänkning av myndighetsåldern.

Lagstiftaren har alltså främst tagit hänsyn till frågor om politisk mognad vid ändring av rösträttsåldern. Det enda argumentet som skulle kunna innebära att frågan höjs till en mer principiell nivå är resonemanget om att värnplikten skulle vara ett argument för sänkt rösträttsålder.

Åldersgränsutredningen berör i stor utsträckning samma hänsyn som tidigare utredningar gjort, det vill säga ungas lämplighet.

Åldersgränsutredningen skiljer sig dock från tidigare studier i en väsentlig del. Utredningen tar nämligen främst sikte på att minska den intergenerationella orättvisan som kan uppkomma genom att bara den äldre delen av befolkningen har rösträtt. Detta bör ses som en väsentlig skillnad då det innebär att utredningen i någon mån belyser problemen som kan komma av underinklusion i demokratin. Utredningen kommer på så sätt närmare att beröra de principiella frågor som uppstår vid bestämmande av vilka medborgare som får delta i demokratin. Trots detta lyfter beredningen inte frågan från lämplighet till de mer principiella frågorna.

Utredningar av rösträttsåldern har alltså avgränsats till att utreda vid vilken ålder det är lämpligt att barn och unga deltar i val. Utredningarna har tagit avstamp i ungas kunskapsnivå och självständighet. Utredningarna berör dock inte de grundläggande demokratiska frågorna om inklusionsprincipen kontra kompetensprincipen. Lagstiftaren har i mycket begränsad mån bearbetat förslag om att inkludera barn och unga i demokratin.

Utredningarna som behandlat rösträttsåldern har endast berört konsekvenserna av en sänkt rösträttsålder, det vill säga ökad inkludering. Att rösträttsåldern i grunden är en exkludering från demokratiska beslut har således inte berörts. Därav har inte heller konsekvenserna av vilka som exkluderas från valen undersökts. Det kan te sig naturligt att lagstiftaren undersöker dessa aspekter först om en höjning av rösträttsåldern varit aktuell. Problemet som uppstår är att detta inte vart aktuellt sedan 1700-talet. Detta innebär att konsekvenserna av begränsningen av barn och ungas rätt att delta i demokratin inte har undersökts i någon omfattande mån på flera hundra år. Lagstiftaren bör därav inte bara utreda konsekvenserna av att sänka rösträttsåldern utan även av det rådande systemet, det vill säga att barn och unga i dagsläget exkluderas från offentliga beslut.

Genom kritiken av rösträttsåldern framkommer att argumenten som använts vid stadgande av rösträttsålder även hade kunnat innebära begränsningar av rösträtt för andra grupper, främst medborgare med mentala funktionsnedsättningar. Argumenten som framförts som stöd för gällande

rösträttsålder används alltså på ett inkonsekvent sätt. Det torde därav vara lämpligt att lagstiftaren utreder samtliga rösträttsfrågor i en gemensam studie för att minska diskrepansen som finns då lagstiftaren inte tillämpar samma resonemang gällande olika medborgargrupper. Vid en sådan utredning bör bristen på enhetlighet i rösträtten beröras och utvärderas.

I en sådan utredning bör även alternativa lösningsmetoder ställas mot varandra och värderas utifrån sina för- och nackdelar. De förslag på ändrad rösträttsordning som presenterats i studien är inte utarbetade i sådan detalj att de kan anses vara färdiga. Fler detaljer måste beröras om förslagen ska kunna utvärderas. För att detta ska vara möjligt behöver praktiska frågor besvaras om hur eventuell lagstiftning skulle utformas samt hur en ändring av rösträttsåldern skulle påverka andra områden. Ett område som behöver utredas är valbarheten. Inget av de tidigare nämnda förslagen berör frågor om valbarhet, vilket inte heller berörts i den här studien. Detta innebär att förslagen behöver ses över för att utgöra gångbara alternativ till dagens rösträttsålder. Om valbarhet för barn och unga införs innebär detta att problem uppstår i relation till skolplikten samt arbetsrätten då det skulle innebära att barn och unga skulle kunna väljas till heltidsarbete i riksdag, landsting och kommun vilket inte torde vara önskvärt. I annat fall begränsas ändringsförslagen till att gälla rösträtt och inte valbarhet varpå översyn av valbarhetsåldern kan komma att bli aktuell.

Sammanfattningsvis har lagstiftaren främst berört kompetensfrågor i förarbeten till rösträttsålder. Därav har inte alla adekvata hänsyn tagits vid stadgande av rösträttsåldern. Detta föranleder slutsatsen att lagstiftaren bör utreda rösträttsåldern vidare. En sådan studie bör vara uttömmande vilket innebär att studien bör inkludera avväganden gällande barn och ungas rätt att delta i demokratin, dels principiellt, dels utifrån de praktiska konsekvenserna av att en medborgargrupp utesluts från demokratiska beslut.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Nordisk familjebok (1913), 19:onde bandet, Nordisk familjeboks tryckeri, Stockholm.

Svensk uppslagsbok (1965), 20:onde bandet, 1947-1955 års uppl., Förlagshuset Norden AB, Malmö.

Offentlig tryck

Sverige

Utredningsbetänkanden

SOU 1963:16-19 Författningsutredningen.

SOU 1967:26 Partiell författningsreform.

SOU 1972:15 Förslag till Regeringsform.

SOU 1996:111 Rapport från åldersgränsutredningen.

Utskottsbetänkanden

Bet. KU 1902:6 Förslag till ändring av Regeringsform och Riksdagsordning.

Bet. LU 1974:12 Förslag till ändring av Föräldrabalken.

Propositioner

Prop 1974:44 med förslag till ändring i föräldrabalken, m.m.

Övrigt riksdagstryck

Rskr. 1969:56.

Rskr. 1973:265.

Rskr. 1974:19.

Rskr. 1974:169.

Mot. 1974:1622, Ingegerd Troedsson (m), ändring i föräldrabalken, m.m.

Europarådet

Rådets resolution av den 19 september 1972, 'Lowering of the age of full legal capacity', 72(29).

Rådets tolkningsmeddelande- Explanatory Memorandum resolution (72)29.

Litteratur

Beckman, Ludvig (2019), 'Rösträttsåldern och demokratins avgränsningsproblem', i: Barrling, Katarina m.fl. (red.), *Demokratins framtid*. 2 uppl., Sveriges riksdag, Stockholm, s. 81-110.

Hydén, Håkan (2014), 'Rättssociologi: om att undersöka relationen mellan rätt och samhälle', i: Korling, Fredric m.fl. (red.), *Juridisk metodlära*. 4 uppl., Studentlitteratur AB, Lund, s. 207-237.

Locke, John (1960), 'Second Treatise on Civil Government', i: Barker, sir Ernest, *Social Contract: Essays by Locke, Hume and Rousseau*. Oxford University press, London, s. 3-206.

Rehfeld, Andrew (2011), 'The Child as Democratic Citizen', *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, vol 633 nr 1, s. 141-166.

Wall, John (2014), 'Why Children and Youth Should Have the Right to Vote: An Argument for Proxy-claim Suffrage', *Children Youth and Environments*, vol. 24 nr 1, s. 108-123.

Wolf, Stephan, Nils Goldschmid och Thomas Petersen (2015), 'Votes on Behalf of Children: A Legitimate Way of Giving Them a Voice in Politics?', *Political Economy*, vol 26 nr 3, s. 356-374.